

УДК 930(477):061.22«19»І.Франко
DOI: 10.20535/2307-5244.49.2019.189534

В. П. Капелюшний

ORCID 0000-0002-3552-3675

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Р. М. Конта

ORCID 0000-0002-6803-3242

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

V. Kapeliushnyi

Taras Shevchenko National University of Kyiv

R. Konta

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**ЕТНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ І. ФРАНКА
В НАУКОВОМУ ТОВАРИСТВІ ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ: ДОРАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ**

*Ivan Franko's Ethnology Work in Shevchenko Scientific Society
of Lviv: pre-Soviet Historiography*

У статті розглядається висвітлення в дорадянській історіографії початку ХХ ст. етнологічної діяльності І. Франка в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові.

Ключові слова: етнографія, етнологія, історіографія, Товариство, НТШ.

The article covers the early 20th-century pre-Soviet historiography of Ivan Franko's ethnological work within Shevchenko Scientific Society in Lviv (NTSh). At this time, he elaborated basic approaches to assessing the scientific heritage from ethnographic and folkloristic viewpoints. The literature does not always evaluate Franko's general work and scientific achievement in NTSh properly. Further historical events led to the formation of several historiographical schools of reading Franko. His heritage and historiographical resources provide ground to view him as also an ethnologist.

Keywords: ethnography, ethnology, historiography, Society, NTSh.

Науковий внесок І. Франка в становлення та розвиток української етнологічної науки до останнього часу переважно залишався поза увагою дослідників. Водночас його етнографічно-фольклористичні студії в рамках Нау-

кового товариства імені Тараса Шевченка у Львові (далі — НТШ), де вчений пропрацював понад 20 років, були важливою та невід’ємною частиною його наукових пошуків.

Дослідження життя та побуту українців, їхньої духовної культури, фольклору багато в чому визначили науковий світогляд І. Франка, сформували його громадянсько-політичну позицію, а також стали базою, на якій розкрилися інші грані його таланту як письменника, поета й публіциста, перекладача тощо. Відданість етнографічним дослідженням українських земель, яку демонстрував учений, його активна і невтомна діяльність у цьому напрямку як збирача етнографічного матеріалу, редактора й упорядника етнографічних збірок, розробника методологічних матеріалів з записування етнографічних даних, автора багатьох етнологічних праць, багаторічного керівника Етнографічної комісії характеризують І. Франка як одного з фундаторів української етнологічної науки не лише в рамках діяльності Товариства, але й у всеукраїнському масштабі.

Мета статті — простежити основні підходи вчених до оцінки етнологічного наукового доробку І. Франка в НТШ в дорадянській історіографії.

Реалізація цієї мети передбачає вирішення таких завдань: зібрати та систематизувати весь комплекс історіографічних джерел з поставленої проблеми; проаналізувати повноту й достовірність її висвітлення в окреслений період; визначити критерії, покладені в основу оцінки етнографічно-фольклористичних досліджень І. Франка.

У статті використано низку історичних і міждисциплінарних методів дослідження, зокрема компаративний, історико-типологічний, історико-генетичний та ін. Сукупність зазначених методів дала змогу зіставити й порівняти різні погляди на порушену проблему та визначити основні тенденції формування наукового знання про етнологічні дослідження І. Франка в дорадянській історіографії.

На сьогодні можна виділити окремі спроби історіографічного аналізу, що прямо чи опосередковано стосуються проблеми. До них належать рецензії на праці, присвячені етнографічним студіям І. Франка, що з’являються в радянській історіографії. Це, зокрема, рецензія Ф. Погребенника (Погребенник, Ф. 1974) на працю Т. Рудої про І. Франка як дослідника слов’янського фольклору (Руда, Т. 1974). В сучасній вітчизняній історіографії часом також трапляються роботи про етнологічні студії вченого в НТШ (Ільницька, Л. 1998), але в них відсутній системний підхід до аналізу всіх наявних матеріалів з проблеми. Такі рецензії не дають загальної картини висвітлення в літературі проблеми наукової діяльності І. Франка як етнографа в Товаристві та містять лише фрагментарні відомості.

В цілому ж ми можемо говорити про досить обмежену кількість подібних праць, що об’єктивно зумовлено недостатньою розробкою даної проблеми

в історіографії. Саме тому низку досліджень було присвячено історіографічному аналізу діяльності вченого в НТШ як етнолога. Ці праці лише дотично торкаються поставленої проблеми, оскільки охоплюють інший період або стосуються окремих аспектів етнографічно-фольклористичних наукових досліджень І. Франка (Капелюшний, В. 2013; Конта, Р. & Маслюк, О. 2013; Конта, Р. 2014; Конта, Р. 2016).

Варто зазначити, що в історіографії постать І. Франка, як етнолога НТШ, вибивається з загальної когорти членів цієї інституції. Це пояснюється тим, що представники різних наукових шкіл у різні історичні періоди неоднозначно оцінювали етнологічний доробок ученого в Товаристві порівняно з колегами І. Франка по організації. Це можна пояснити низкою ідеологічних та суспільно-політичних причин, а також особистісними чинниками.

В історіографії є певні непорозуміння щодо проблеми, пов'язаної з монографією А. Кримського «Іван Франко», яка нібито вийшла у Львові 1900 р. Посилання на згадану працю є в деяких довідкових виданнях, зокрема закордонних (Жуковський, А. 1980), а також у працях окремих сучасних дослідників (Якимович, Б. 2006). Насправді ж, згідно з даними, які навів небіж А. Кримського М. Кримський ([Б. а.]. 1972. Примітки), 1900 р. не було видано цілісного монографічного дослідження про І. Франка. Над відповідною роботою А. Кримський працював під час дворічного наукового відрядження до Сирії (1896–1898 рр.) на прохання члена галицького ювілейного комітету на вшанування 25-річчя письменницької діяльності І. Франка (листопад 1898) В. Гнатюка. Останній запропонував А. Кримському написати науково-критичний огляд літературної діяльності ювіляра. Було заплановано таку структуру дослідження: «1) писання молоді, або парубочі (1873–1880); 2) писання вісімдесятих років — періоду дуже плідотної повістярської і віршописаної діяльності Франкової; 3) писання періоду самостійної політики (з кінця 80-х років); 4) учені праці (переважно з 1892 року); 5) найновіші писання» (Кримський, А. 1972, с. 502).

Але А. Кримському вдалося скомпонувати з потребою окремих уточнень лише перші дві частини праці ще під час перебування в Сирії. Останні ж частини дослідження про І. Франка автор склав у Бейруті лише тезово в загальних рисах для подальшого доопрацювання за наявності необхідних матеріалів для подібної роботи, які він сподівався отримати від В. Гнатюка та самого І. Франка, до якого й звернувся з відповідним проханням у серпні 1898 р.

У результаті А. Кримський надіслав В. Гнатюку лише першу недоопрацьовану частину дослідження, яку нарукували обсягом усього чотири аркуші та обмеженим тиражем. Таким чином, говорити про монографічне дослідження про І. Франка, яке вийшло 1900 р., на нашу думку, не можна. Окрім того, цінність указаної праці суттєво послаблює те, що невелика

кількість матеріалів про І. Франка не охоплювала його наукової діяльності, зокрема етнографічної.

Отже, заплановане комплексне дослідження про І. Франка так і не побачило світ. Але одним із позитивних наслідків роботи в цьому напрямку стало видання розлогої статті А. Кримського про вченого в «Энциклопедическом словаре Брокгауза и Ефрона» 1902 р. (Крымский, А. 1902). Тож замість монографії про І. Франка фактично було написано розширену статтю в енциклопедії з акцентом на діяльності І. Франка як письменника та громадсько-політичного діяча. Характеристика ж його наукової діяльності обмежувалася згадкою про діяльність ученого в НТШ, де в останню чергу перераховувались його етнографічні дослідження, що друкувалися на сторінках видань указаної організації, зокрема в «Записках НТШ» та окремих працях секцій Товариства.

У 1960–1970-х рр. матеріали А. Кримського про І. Франка було видано у відповідних збірниках праць, що стосувалися наукової спадщини А. Кримського (Крымский, А. 1965; Крымский, А. 1972), але, враховуючи, що наукова розвідка про вченого так і не була завершена, етнографічна складова наукових пошуків І. Франка залишилася поза увагою А. Кримського.

Лише окремі рецензії на етнографічні праці І. Франка у виданнях Товариства частково проливають світло на цю сферу його наукових пошуків. Це, зокрема, критика на статтю вченого про його етнологічну експедицію на Бойківщину, проведена на запрошення Австрійського етнографічного товариства для збору окремих предметів до музею (Franko, I. 1905). Тут розглядається фінансування з боку уряду Австро-Угорщини етнографічних експедицій НТШ та публікації результатів дослідження, а також міститься інформація про участь І. Франка в етнографічній експедиції 1904 р. разом з іншими провідними етнологами Товариства (Ф. Вовком та З. Кузелею), її результати й плани щодо подальшого етнографічного дослідження українських земель ([Б. а.]. 1906).

У вступній статті до збірки І. Франка «В поте лица. Очерки из жизни рабочего люда» М. Славинського (Славинский, М. 1902) етнографічні дослідження вченого не було згадано, бо акцент робився на громадській та письменницькій діяльності І. Франка. Навіть у переліку наукових зацікавлень ученого М. Славинський зазначив його праці з соціології, політичної економії та історії слов'янських мов і слов'янської філології.

Подібний підхід до оцінки творчості І. Франка був притаманний також іншим авторам, що характеризували його в першу чергу як літературного діяча. Наступний етап у створенні критичної літератури про І. Франка був пов'язаний уже з 40-літтям його письменницької діяльності. Відповідно й праці про вченого розкривали його заслуги як письменника та поета. Це, зокрема, дослідження Я. Яреми про поему І. Франка «Мойсей» (Ярема, Я.

1912) та ін. Окремі дослідники письменницької спадщини І. Франка часом навіть заперечували етнографічну складову його творчості. Так, М. Данько зазначив: «В развитии украинской натуралистической школы Франко сделал огромный шаг вперед: он освободил ее от скучного этнографизма протцев украинской натуралистической школы и приблизил к живым, блестящим формам западноевропейского натурализма» (Данько, М. 1913). Ця думка досить сумнівна й суперечить поглядам інших дослідників творчості вченого, зокрема М. Сумцова, з яким ми в даному разі погоджуємося більше, бо етнографічна складова літературних праць І. Франка є незаперечним фактом, на якому будувалося багато художніх образів та сюжетних ліній літературних творів.

Багато в чому громадсько-політичні події, що відбувались у тогочасному суспільстві, формували бачення постаті І. Франка переважно як громадсько-політично діяча. Тому й творчість вченого часто оцінювали в контексті його революційних ідей, поглядів на суспільство, де точиться боротьба між різними класами. Саме переважно з такого погляду І. Франко цікавив С. Єфремова. Останній лише побіжно згадав наукову діяльність І. Франка в НТШ та його друкованих органах, відзначаючи при цьому етнографію як один з напрямів наукових пошуків вченого, зокрема, згадуючи дослідження І. Франка про народні пісні, апокрифи й вертепи (Єфремов, С. 1913).

Загалом, перше монографічне дослідження життя й творчості І. Франка належить саме С. Єфремову та називається «Співець боротьби і контрастів» (Єфремов, С. 1913). Над цією студією автор працював у два етапи: 1903 р. написав перший її варіант, а в 1912–1913 рр. удосконалив та видав під указаним заголовком. Як видно з назви праці, С. Єфремов розглядав творчість І. Франка через призму боротьби — внутрішньої (боротьби людини з власною природою) та зовнішньої (боротьби, що постійно ведеться в суспільстві). В контексті цієї боротьби етнографічні наукові пошуки вченого не було належно віддзеркалено. Хоч автор на початку праці зазначив, що І. Франко є поміж усім і видатним етнографом, подальші більш ніж двісті сторінок тексту фактично нічого не додають до зазначеного. Поряд з інформацією, наведеною в попередній своїй статті про співпрацю І. Франка з НТШ та його виданнями, де він друкував, зокрема, й етнографічні дослідження, С. Єфремов обмежився лише фразою: «Наукові праці Франкові дуже високо оцінюють компетентні учені, знаходячи в них багатий та різноманітний матеріал, вміле орудування порівняльно-історичним методом, блискучий талант та широку ерудицію» (Єфремов, С. 1913, с. 193).

Відомим на сьогодні дослідником життя і творчості І. Франка є М. Возняк, перша серйозна праця якого з зазначеної тематики вийшла 1913 р. (Возняк, М. 1913). Автор звернув увагу на формування І. Франка як етнографа, відзначивши, що він «...іще в нижшій гімназії почав збирати народні пісні,

зразу від матери, а потім і в Дрогобичи питає за ними ремісників і інших свідомих людей так, що небавком мав два грубі зшитки записів» (Возняк, М. 1913, с. 8). Побіжно М. Возняк згадав співпрацю вченого з НТШ та його провідними діячами, такими як М. Грушевський та ін. (Возняк, М. 1913, с. 23), а також етнографічно-фольклористичні зацікавлення, що охоплювали збирання, наукове дослідження й видання пісень, казок, приповідок, апокрифів та інших зразків усної народної творчості (Возняк, М. 1913, с. 37–38). Автор наголосив, що саме завдяки І. Франку українська наука багато в чому досягла європейського рівня, а його діяльність як ученого посприяла науковому злету НТШ. Таким чином, попри значно менший обсяг праці М. Возняка порівняно з дослідженням С. Єфремова, в ній більше уваги приділено формуванню І. Франка як етнографа та його науковим здобуткам у цьому напрямку. Але все-таки магістральним напрямком праці М. Возняка залишався аналіз діяльності І. Франка як письменника та громадського діяча. В оцінці ж наукових заслуг акцент робився на літературознавчих.

Літературним здобуткам І. Франка було присвячено й низку інших досліджень, приурочених до 40-ліття ювілею його творчості, а саме: М. Євшана (Євшан, М. 1913), С. Смаль-Стоцького (Смаль-Стоцький, С. Й. 1913), Р. Заклинського (Заклинський, Р. 1913), С. Петлюри (Петлюра, С. 1913). В указаних статтях містяться лише розрізнені згадки про наукову співпрацю І. Франка з НТШ з кінця ХХ ст., при цьому не завжди навіть виділяється етнографічна складова його діяльності. Тобто, в літературі цього періоду простежується вже визначена тенденція до висвітлення постаті І. Франка переважно як письменника, поета й громадсько-політичного діяча, який порушує гострі соціальні питання та змальовує у творах непросто життя народних мас.

Окремий напрям висвітлення творчості І. Франка — це віддзеркалення його соціалістичних ідей. Це питання порушували Р. Заклинський та С. Петлюра, а в подальшому воно стало улюбленою темою для досліджень радянських учених. Але особливістю поглядів дореволюційних науковців на політичні переконання І. Франка був аналіз його переконань з урахуванням національної складової його ідей, яку радянські автори замовчували. Водночас ці дослідження не містять аналізу етнографічної наукової діяльності І. Франка.

У даному контексті з загальної маси вибивається дослідження О. Колесси про наукову діяльність І. Франка (Колесса, О. 1913), що потребує детального аналізу. Автор хоч і характеризує вченого радше як історика літератури, але при цьому відзначає його досягнення як фольклориста, котрий упорядкував і видав великий масив фольклорних матеріалів. О. Колесса високо оцінив і Франкове дослідження українських народних пісень, здійснене з використанням порівняльно-історичного методу, який застосовували на той час провідні європейські вчені. Разом з тим, указана стаття не містить глибоко-

го аналізу наукових досягнень І. Франка, а його здобутки як етнографа взагалі залишилися поза увагою О. Колесси.

Висновки про етнографічні наукові здобутки І. Франка можна зробити з інформації, вміщеної в звіті В. Перетца про діяльність відділення російської мови та літератури Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук за 1916 р., в якому зазначалося, що І. Франко за працю «Студії над українськими народними піснями» (Т. І. — Львів, 1913) отримав малу премію імені О. Котляревського (Перетц, В. 1916). Тож етнографічно-фольклористичні здобутки І. Франка помітила й відзначила найвища наукова установа Російської імперії.

І саме цей рік, який став трагічним у долі великого сина українського народу, позначений великою кількістю статей та повідомлень про І. Франка, приурочених до його смерті. Вказані історіографічні джерела та їхня специфіка не передбачали глибокого аналізу наукової спадщини вченого, зокрема й етнографічної. Тому автори окремих статей про І. Франка: М. Грушевський (Грушевский, М. 1916), С. Єфремов (Ефремов, С. 1916), С. Александрович (Александрович, С. 1916), І. Свенціцький (Свенцицкий, И.С. 1916) та ін., як правило, лише в загальних рисах описували життєвий та творчий шлях ученого, не зупиняючись на окремих моментах його наукової діяльності, оскільки в даному разі акцент робився на характеристиці І. Франка як людини, котра величчю таланту залишила по собі глибоку народну пам'ять.

Але, незважаючи на це, стаття М. Грушевського була досить інформативною в плані висвітлення етнографічних здобутків І. Франка, бо М. Грушевський на перше місце в оцінці творчої спадщини І. Франка поставив його наукові заслуги, зосередившись на діяльності останнього в структурних підрозділах НТШ. М. Грушевський, як голова Товариства, належно оцінив етнографічно-фольклористичний спадок І. Франка. Окрім перерахунку широкого кола проблем з етнографічної тематики, які розв'язував учений, та низки його праць, М. Грушевський зазначав: «Перечислять десятки этих работ, помещающихся главным образом в тех же «Записках» Шевченковского общества, деятельнейшим и ценнейшим сотрудником был все время покойный, а также в «Литературно-Науковом Вестнике», главным из редактором которого он был в течение почти десяти лет, нет никакой возможности» (Грушевский, М. 1916, с. 16). Таким чином, у статті М. Грушевський окреслив ключові моменти етнографічної спадщини І. Франка та її масштаби, чим і визначив перспективи подальшого дослідження наукових здобутків цього видатного діяча.

І. Свенціцький в оцінці творчої спадщини І. Франка також пішов за М. Грушевським і майже половину статті присвятив науковим досягненням І. Франка. Основну увагу І. Свенціцький приділив працям І. Франка з історії літератури та фольклористичним дослідженням. При цьому автор

досить глибоко опрацював методологічні основи наукових праць І. Франка, який, згідно з І. Свенціцьким, перейняв методологічні прийоми М. Драгоманова, але завдяки таланту й аналітично-синтетичному розуму перевершив учителя та став засновником і першим представником порівняльної історико-літературної школи в Галичині (Свенцицкий, И.С. 1916, с. 36). Зупиняючись на методологічній складовій фольклористичних досліджень І. Франка, автор на перше місце поставив працю «Пісня про Правду і Неправду», а також роботи з історії українського вертепу XVII ст., в яких І. Франко найбільш ґрунтовно та послідовно застосував порівняльно-історичний метод і продемонстрував відмінне знання слов'янського фольклору й етнографії. Високу оцінку І. Франко отримав від І. Свенціцького й за порівняльні дослідження апокрифів, а також духовного розвитку, вірувань та світогляду українців. Автор зазначив, що «...вся задача его (авт. — І. Франка) работы сводится прежде всего к определению самобытно-национального и общего, международного, т.-е. к расследованию национального содержания в международной форме и национальной формы, облекшей международное содержание» (Свенцицкий, И. С. 1916, с. 40–41).

Вибивається з загального контексту праця Л. Жигмайла (Жигмайло, Л. 1916), яка також вийшла 1916 р., але містить досить оригінальний підхід до аналізу творчої спадщини І. Франка в контексті порівняння її з творчими здобутками єврейського поета Х. Бялика. Цей підхід характеризується тим, що крізь призму порівняльного аналізу думок поетів, як представників пригноблених народів, дається, зокрема, оцінка поглядів І. Франка щодо національних аспектів самобутності українського народу, його культури та мови, що входять у предметне поле етнологічної науки.

На особливу увагу заслуговують уже згадувані дослідники наукової спадщини І. Франка — С. Єфремов та М. Возняк, які видали окремі монографії в роковини смерті І. Франка (Возняк, М. 1916), переважно перероблені та доповнені варіанти їхніх попередніх праць, приурочених до 40-ліття творчої діяльності великого українського письменника та вченого за 1913 р. Хоча інформацію в указаних працях було дещо змінено (в питаннях життєвого та творчого шляху скорочено, а питаннях останніх років життя І. Франка розширено), вона не давала чогось принципово нового про етнографічно-фольклористичні здобутки вченого, а лише повторювала в загальних рисах дані, вміщені в попередніх працях, що вийшли на три роки раніше.

Подібні короткі згадки про етнографічні зацікавлення І. Франка, його співпрацю з НТШ й окремими його діячами, зокрема М. Грушевським, трапляються і в інших статтях та повідомленнях 1916 р., авторство яких установити буває досить важко, бо їхні автори підписувалися псевдонімами (М. М-ский, 1916).

Щодо загальної праці про життєвий і творчий шлях І. Франка, що мала стати найґрунтовнішим дослідженням, включаючи оцінку його наукових

здобутків, зокрема етнографічно-фольклористичних, то їх було заплановано до друку 1914 р., але події Першої світової війни зруйнували ці плани. З тієї інформації, що мала увійти до збірника (а це вступна стаття ювілейного комітету, бібліографічний огляд праць І. Франка та ін.) було надруковано лише присвячені І. Франку наукові та художні твори, а також частково подано бібліографію праць ученого. Окрім того, сама праця вийшла лише 1916 р. вже після смерті І. Франка (Вовк, Хв. та ін. 1916). Таким чином, поставлене завдання висвітлити творчу спадщину письменника до відповідної ювілейної дати так і не було реалізовано, а, враховуючи те, що праця, яка вийшла, не містила аналітичної оцінки його наукових здобутків, так само, як і не мала ґрунтовної біографії його праць, то вона, фактично, не вводила в науковий обіг ніякої інформації щодо етнографічно-фольклористичної діяльності І. Франка в НТШ.

1917 р. вийшло кілька досліджень, присвячених І. Франку. Автором однієї з праць був М. Коцюбинський, але основою її послужила застаріла вже на той час інформація про І. Франка, а саме: матеріали доповіді про письменника та вченого, які виголосив М. Коцюбинський 1908 р. на засіданні чернігівської «Просвіти» (Коцюбинський, М. 1917).

Набагато більшу цінність має праця М. Лозинського, видана у Відні (Лозинський, М. 1917), в якій не лише згадується діяльність І. Франка в НТШ, а й проливається світло на міжособистісні стосунки вченого з М. Драгомановим та М. Грушевським, що багато в чому сформували І. Франка як науковця та вплинули на етнографічно-фольклористичні дослідження. В розвідці М. Лозинського ґрунтовніше за всі попередні праці розкривається питання участі вченого в діяльності друкованих органів Товариства. Підсумовуючи ж діяльність І. Франка як науковця, М. Лозинський охарактеризував його так : «... першорядний фольклорист, історик і критик» (Лозинський, М. 1917, с. 39).

Стаття С. Єфремова, котра вийшла в січні 1917 р., як і попередні дослідження автора про І. Франка (Єфремов, С. 1917), була присвячена переважно висвітленню світоглядних, громадянських та політичних аспектів його творчості. Проблеми соціальної боротьби й антагоністичних інтересів простого народу та експлуататорів стали ключовими для С. Єфремова в творчості І. Франка. Тому праці вченого і письменника аналізувалися саме під таким кутом зору та, як наслідок, здобутки І. Франка як етнолога залишалися практично непоміченими.

Таким чином, якщо оцінювати висвітлення постаті І. Франка в дорадянській історіографії початку ХХ ст., то тут варто відзначити, що в цей час, як правило, його етнографічно-фольклористичні дослідження у рамках НТШ стояли далеко не на першому місці. Буремні роки революційних і воєнних подій у поєднанні з активною громадянською позицією І. Франка як письмен-

ника та поета, який у творчості порушував гострі соціально-політичні питання, спонукали оцінювати його діяльність через призму боротьби в усіх її проявах (як у внутрішній духовній боротьбі, так і в боротьбі народів за свободу та краще майбутнє). Цьому сприяли й ті політичні, соціальні та економічні умови життя українського народу, які спонукали до прояву активної громадянської позиції І. Франка, а також були суспільно-політичним тлом його творчості. Тому і такий жвавий інтерес вченого до української етнографії та фольклористики досить часто мав на меті вирішення не лише суто наукових проблем, але й національно-державницьких завдань, що було природно для такої талановитої та багатогранної постаті як І. Франко. Дослідження традиційних основ життя українського народу, його звичаїв, культури, мови, традицій, історії тощо стали основою для багатьох літературних шедеврів І. Франка, наукових праць і сформували його як свідомого українця з власними політичними переконаннями. Звичайно, що в доряднянській історіографії початку ХХ ст. сформувалися лише основні підходи до оцінки наукової спадщини вченого як етнографа та фольклориста. У літературі склалося загальне бачення діяльності І. Франка в НТШ у цьому напрямку та не завжди як слід оцінювалися його наукові здобутки. Винятком можуть бути лише рецензії на етнографічно-фольклористичні дослідження в друкованих органах НТШ. Подальші історичні події призвели до формування кількох історіографічних шкіл у висвітленні постаті І. Франка, які по-різному подавали інформацію про його творчу спадщину, зокрема й наукову, що позначилось і на формуванні наукового знання про І. Франка як етнолога.

[Б. а.]. 1906. Бібліографія. *Записки НТШ*. Львів. Т. LXXI. Кн. III. С. 228–229.

[Б. а.]. 1972. Примітки. *Кримський А. Твори: У 5 т.* Київ. Т. 2. С. 706–708.

Александрович, С. 1916. Похороны Ивана Франка. Письмо из Лозанны. *Украинская жизнь*. № 7–8. С. 104–112.

Вовк, Хв. та ін. 1916. *Привіт Іванови Франкови в сороклітє його письменської праці 1874–1914*. Львів: Літературно-науковий збірник.

Возняк, М. 1913. *Житє і значінне Івана Франка*. Львів.

Возняк, М. 1916. *Памяти Івана Франка (опис життя, діяльності й похорону)*. Відень.

Грушевский, М. 1916. Светлой памяти Ивана Франка. *Украинская жизнь*. № 6. С. 12–18.

Данько, М. 1913. Писатель своего народа (Иван Франко как белетрист). *Украинская жизнь*. № 5. С. 20–21.

Ефремов, С. 1913. Писатель-гуманист (к 40-летию литературной деятельности Ивана Франка). *Украинская жизнь*. № 5. С. 5–16.

Ефремов, С. 1916. Пролог к будущему (Памяти Ів. Франка, †15/26 мая 1916 г.). *Украинская жизнь*. № 6. С. 5–11.

Ефремов, С. 1917. Иван Франко. *Голос минувшого*. № 1. С. 171–184.

- Євшан, М. 1913. Іван Франко. Нарис його літературної діяльності. *Літературно-науковий вісник*. Кн. 9. С. 269–290.
- Єфремов, С. 1913. *Співець боротьби і контрастів*. Київ.
- Єфремов, С. 1916. *Іван Франко*. Петроград.
- Жигмайло, Л. 1916. Национальные мотивы в произведениях Бялика и Франка. *Украинская жизнь*. № 4–5 С. 41–64.
- Жуковский, А. 1980. Франко Іван. *Енциклопедія українознавства. Словникова частина (ЕУ — II)*. Париж, Нью-Йорк. Т. 9. С. 3523–3540.
- Заклинський, Р. 1913. Франко як публіцист. *Літературно-науковий вісник*. Т. 63. Л. С. 293–316.
- Ільницька, Л. 1998. До історії одного некрологу Івана Франка. *Іван Франко — письменник, мислитель, громадянин: матеріали Міжнар. конф., присв. 140-річчю від дня нар. Івана Франка (Львів, 25–27 вересня 1996 р.)*. Львів. С. 90–94.
- Капелюшний, В. 2013. Українська етнологія у європейському контексті (друга половина XIX ст. — 20-ті рр. XX ст.). Вінниця.
- Колесса, О. 1913. Наукова діяльність Івана Франка. *Літературно-науковий вісник*. Кн. 9. С. 260–267.
- Конта, Р. 2014. Історіографічні та бібліографічні узагальнення наукової спадщини І. Франка в дослідженнях сучасних вітчизняних вчених: етнологічний аспект. *Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць*. Вип. 42. К. С. 53–59.
- Конта, Р. 2016. Краєзнавчі дослідження І. Франка: історіографічні інтерпретації. *Краєзнавство*. № 3/4. С. 17–25.
- Конта, Р. 2016. Трансформація поглядів науковців XX століття на етнологічні студії Івана Франка. *Pomiędzy: Polonistyczno-Ukrainoznawcze Studia Naukowe*. Vol. 2 S. 75–89.
- Конта, Р. & Маслюк, О. 2013. Висвітлення етнологічних здобутків І. Франка в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові: дорадянська міжвоєнна історіографія. *Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць*. Вип. 41. К. С. 138–141.
- Коцюбинський, М. 1917. *Іван Франко*. Київ.
- Кримський, А. 1965. *Вибрані твори*. Київ.
- Кримський, А. 1972. Д-р Іван Франко. Огляд його двадцятип'ятилітньої письменницької діяльності. *Кримський А. Твори: У 5 т.* Київ. Т. 2. С. 488–532.
- Крымский, А. 1902. Франко (Иван Яковлевич). *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*. Санкт-Петербург. 1890–1907. Т. XXXVI. Финляндия — Франкония. С. 473–476.
- Лозинський, М. 1917. *Іван Франко*. Відень.
- М. М-ський, 1916. Іван Франко в Галицком селе. *Украинская жизнь*. № 6. С. 19–23.
- Перетц, В. 1916. *Отчет о деятельности отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук за 1916 год*, составленный к торжественному заседанию Императорской Академии наук 29 декабря 1916 года. Петроград.
- Петлора, С. 1913. Франко — поэт национальной чести. *Украинская жизнь*. № 5. С. 26–40.
- Петлора, С. 1913. Франко — поэт национальной чести (окончание). *Украинская жизнь*. № 6. С. 76–84.
- Погребенник, Ф. 1974. Видатний дослідник народної творчості слов'ян. *Народна творчість та етнографія*. № 6. С. 96–97.
- Руда, Т. 1974. *Іван Франко — дослідник слов'янського фольклору*. Київ.

Свенцицкий, И. С. 1916. Иван Франко. 1856–1916. *Украинская жизнь*. № 10–11. С. 19–42.

Славинский, М. 1902. Предисловие. *В поте лица. Очерки из жизни рабочего люда*. Санкт-Петербург. С. I–VIII.

Смаль-Стоцкий, С. Й. 1913. Характеристика літературної діяльності Івана Франка. Львів.

Шраг, І. 1916. Про жите Івана Франка. *Збірка творів українських письменників*. Вінніпег. С. 1–17.

Якимович, Б. 2006. *Іван Франко — видавець: Книгознавчі та джерелознавчі аспекти*. Львів.

Ярема, Я. 1912. *Мойсей. Поема Івана Франка. Критична студія*. Тернопіль.

Franko, I. 1905. Eine ethnologische Expedition in das Bojkenland. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. Wien. S. 17–50.

[B. a.]. 1906. Bibliohrafiia [Bibliography]. *Zapysky NTSh*. Lviv. T. LXXI. Kn. III. S. 228–229. [In Ukrainian]

[B. a.]. 1972. Prymitky [Notes]. *Крымский А. Творы: U 5 t*. Kyiv. T. 2. S. 706–708. [In Ukrainian]

Aleksandrovich, S. 1916. Pohorony Ivana Franka. Pis'mo iz Lozanny [Funeral of Ivan Franko. Letter from Lausanne]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 7–8. S. 104–112. [In Russian]

Vovk, Khv. ta in. 1916. *Pryvit Ivanovy Frankovy v soroklitie yoho pysmenskoi pratsi 1874–1914 [Compliment to Ivan Franko on the 40th Anniversary of His Literature Work 1874–1914]*. Lviv: Literaturno-naukovyi zbirnyk. [In Ukrainian]

Vozniak, M. 1913. *Zhytie i znachinnie Ivana Franka [Life and Role of Ivan Franko]*. Lviv. [In Ukrainian]

Vozniak, M. 1916. *Pamiaty Ivana Franka (opys zhyttia, diialnosti y pokhoronu) [In Memoriam of Ivan Franko (Description of His Life, Activity and Funeral)]*. Viden. [In Ukrainian]

Grushevskij, M. 1916. Svetloj pamjati Ivana Franka [To the Blessed Memory of Ivan Franko]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 6. S. 12–18. [In Russian]

Dan'ko, M. 1913. Pisatel' svoego naroda (Ivan Franko kak beletrist) [Writer of His Nation (Ivan Franko as Novelist)]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 5. S. 20–21. [In Russian]

Efremov, S. 1913. Pisatel'-gumanist (k 40-letiju literaturnoj dejatel'nosti Ivana Franka) [Writer-humanist (on the 40th Anniversary of Literature Work of Ivan Franko)]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 5. S. 5–16. [In Russian]

Efremov, S. 1916. Prolog k budushhemu (Pamjati Iv. Franka, †15/26 maja 1916 g.) [Prologue to Future (In Memoriam of Ivan Franko, †15/26 of May 1916)]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 6. S. 5–11. [In Russian]

Efremov, S. 1917. Ivan Franko [Ivan Franko]. *Holos mynushoho*. № 1. S. 171–184. [In Russian]

Yevshan, M. 1913. Ivan Franko. Narys yoho literaturnoi diialnosti [Ivan Franko. Essay of His Literature Work]. *Literaturno-naukovyi visnyk*. Kn. 9. S. 269–290. [In Ukrainian]

Yefremov, S. 1913. *Spivets borotby i kontrastiv [Minstrel of Struggle and Contrasts]*. Kyiv. [In Ukrainian]

Yefremov, S. 1916. *Ivan Franko [Ivan Franko]*. Petrohrad. [In Ukrainian]

Zhigmajlo, L. 1916. Nacional'nye motivy v proizvedenijah Bjalika i Franka [National Themes in Works of Byalik and Franko]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 4–5 S. 41–64. [In Russian]

Zhukovskiy, A. 1980. Franko Ivan [Franko Ivan]. *Entsyklopediia ukrainoznavstva*. Slovnykova chastyna (EU — II). Paryzh, Niu-Iork. T. 9. S. 3523–3540. [In Ukrainian]

Zaklynskyi, R. 1913. Franko yak publitsyst [Franko as Publicist]. *Literaturno-naukovyi vistnyk*. T. 63. L. S. 293–316. [In Ukrainian]

Ilnitska, L. 1998. Do istorii odnogo nekrologu Ivana Franka [On the Issue of History of One of Necrologue about Ivan Franko]. *Ivan Franko — pysmennyk, myslitel, gromadyanyn: materialy Mizhnar. konf., prysv. 140-richchyu vid dnya nar. Ivana Franka* (Lviv, 25–27 veresnya 1996 r.). Lviv. S. 90–94. [In Ukrainian]

Kapeliushnyi, V. 2013. *Ukrainska etnologiya u evropeyskomu konteksti (druga polovyna XIX st. — 20-ti rr. XX st.)* [Ukrainian Ethnology in European Context (the 2nd Half of 19th Cent. — 1920s)]. Vinnitsya. [In Ukrainian]

Kolesa, O. 1913. Naukova diialnist Ivana Franka [Scientific Activity of Ivan Franko]. *Literaturno-naukovyi vistnyk*. Kn. 9. S. 260–267. [In Ukrainian]

Konta, R. 2014. Istoriografichni ta bibliografichni uzagalnennya naukovoї spadshchini I. Franka v doslidzhennyakh suchasnykh vitchiznyanikh vchenikh: etnologichniy aspekt [Historiographical and Bibliographical generalizations of Scientific Heritage by I. Franko in the Studies of Contemporary Domestic Scholars: Ethnological Aspect]. *Etnichna istoriya narodiv Evropy: Zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 42. K. S. 53–59. [In Ukrainian]

Konta, R. 2016. Krayeznavchi doslidzhennya I. Franka: istoriografichni interpretatsii [The local studies of I. Franko: Historiographical Interpretations]. *Krayeznavstvo*. № 3/4. S. 17–25. [In Ukrainian]

Konta, R. 2016. Transformatsiya poglyadiv naukovtsiv XX stolittya na etnologichni studii Ivana Franka [The Transformation of the Scientists Views of 20th Century on Ethnological Studies of Ivan Franko]. *Pomiędzy: Polonistyczno-Ukrainoznawcze Studia Naukowe*. Vol. 2 S. 75–89.

Konta, R. & Maslyuk, O. 2013. Vysvitlennya etnologichnykh zdobutkiv I. Franka v Naukovomu tovarystvi imeni Shevchenka u Lvovi: doradyanska mizhvoyenna istoriografiya [A Problem of Research of Ethnological Activity of Ivan Franko in Shevchenko Scientific Society in pre-Soviet interwar historiography]. *Etnichna istoriya narodiv Evropy: Zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 41. K. S. 138–141. [In Ukrainian]

Kotsiubynskiy, M. 1917. *Ivan Franko* [Ivan Franko]. Kyiv. [In Ukrainian]

Krymskyi, A. 1965. *Vybrani tvory* [Selected Works]. Kyiv. [In Ukrainian]

Krymskyi, A. 1972. D-r Ivan Franko. Ohliad yoho dvadtsiatyp'iatylitnoi pysmennytskoi diialnosti [Ivan Franko. Review of His 25-years Long Activity as a Writer]. Krymskyi A. *Tvory: U 5 t*. Kyiv. T. 2. S. 488–532. [In Ukrainian]

Krymskij, A. 1902. Franko (Ivan Jakovlevich) [Franko (Ivan Yakovlevich)]. *Jenciklopedicheskij slovar' Brokgauza i Efrona*. Sankt-Peterburg. 1890–1907. T. XXXVI. Finljandija — Frankonija. S. 473–476. [in Russian]

Lozynskiy, M. 1917. *Ivan Franko* [Ivan Franko]. Viden. [In Ukrainian]

Peret, V. 1916. *Otchet o dejatel'nosti otdelenija russkogo jazyka i slovesnosti Imperatorskoj Akademii nauk za 1916 god* [Activity Report of the Department of Russian Language and Literature of the Emperor's Academy of Sciences (1916)], sostavlennyj k torzhestvennomu zasedaniju Imperatorskoj Akademii nauk 29 dekabnja 1916 goda. Petrograd. [In Russian]

Petljura, S. 1913. Franko — pojet nacional'noj chesti [Franko is a Poet of National Honour]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 5. S. 26–40. [In Russian]

Petljura, S. 1913. Franko — pojet nacional'noj chesti (okonchanie) [Franko is a Poet of National Honour (Completion)]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 6. S. 76–84. [In Russian]

Pohrebennyk, F. 1974. Vydatnyi doslidnyk narodnoi tvorchosti slov'yan [Prominent Scholar of Slavonic Folk Creation Work]. *Narodna tvorchist ta etnografiya*. № 6. S. 96–97. [In Ukrainian]

Ruda, T. 1974. *Ivan Franko — doslidnik slov'yanskogo folkloru [Ivan Franko as an Investigator of Slavonic Folklore]*. Kyiv. [In Ukrainian]

Svencickij, I. S. 1916. Ivan Franko. 1856–1916 [Ivan Franko. 1856–1916]. *Ukrainskaja zhizn'*. № 10–11. S. 19–42. [In Russian]

Slavinskij, M. 1902. Predislovie [Foreword]. *V pote lica. Ocherki iz zhizni rabohego ljuda*. Sankt-Peterburg. S. I–VIII. [In Russian]

Smal-Stotskyi, S. Y. 1913. *Kharakterystyka literaturnoi diialnosti Ivana Franka [Characteristic of Literature Activity of Ivan Franko]*. Lviv. [In Ukrainian]

Shrah, I. 1916. Pro zhytie Ivana Franka [About the Life of Ivan Franko]. *Zbirka tvoriv ukrainskykh pysmennykiv*. Vinnipeh. S. 1–17. [In Ukrainian]

Yakymovych, B. 2006. *Ivan Franko-vydavets: Knyhoznavchi ta dzhereloznavchi aspekty [Ivan Franko as the Publisher: Book Study and Source Study Aspects]*. Lviv. [In Ukrainian]

Yarema, Ya. 1912. *Moisei. Poema Ivana Franka. Krytychna studiiia [Moses. Poem by Ivan Franko. Critical Study]*. Ternopil. [In Ukrainian]

Franko, I. 1905. Eine ethnologische Expedition in das Bojkenland [Ethnological Expedition to the Land of Boyky]. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. Wien. S. 17–50. [In German]

УДК 94(477)«1917/1920»(045)

DOI: 10.20535/2307-5244.49.2019.189559

I. М. Лебедєва

ORCID 0000-0002-1349-0702

Київський національний лінгвістичний університет

I. Lebedeva

Kyiv National Linguistic University

**ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ
ЗА ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ**

*Problem of the Regional Executive Power System Building
by the Ukrainian People's Republic*

У статті розглядається, як керманічі Української Народної Республіки доби Центральної Ради шукали оптимальну модель побудови системи виконавчої влади на регіональному рівні й аналізуються відповідні документи. Розглянуто концептуальний підхід українських політиків до проблеми, який полягав у залученні до діяльності в урядових структурах представників революційно-демократичних організацій. Зазначено, що дестабілізація ситуації в Україні наприкінці 1917 р. змусила український уряд відмовитися від цього положення.